

Верховної Ради України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> _

2. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

3. Проект Закону про внесення змін до статті 23 Закону України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" щодо відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації науковим, науково-педагогічним та педагогічним працівникам. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39551>

Дмитраш М.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського
національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доктор права
Українського вільного університету,
професор кафедри теорії права
та конституціоналізму ЗУНУ,
почесний професор університету,
Заслужений юрист України
Кравчук В.М.*

ВЗАЄМОВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Громадянське суспільство відіграє важливу роль у існуванні соціальної та правової держави та визначає її динаміку. Таким чином, поняття «рівень розвитку громадянського суспільства» та «рівень правової держави» пов'язані один з одним. Механізм подальшого розвитку функціональної структури розвинених форм правової держави є власним громадянським суспільством. Успіх розвитку держави та суспільства залежить від взаємовідносин правової держави та громадянського суспільства, неодмінною умовою забезпечення основоположних прав і свобод людини і громадянина. Удосконалення держави неможливо без покращення людських відносин. Питання про те, як громадянське суспільство та правова держава пов'язані один з одним, залишаються актуальними, оскільки вони постійно розвиваються. Таким чином, для забезпечення оптимального розвитку та функціонування цих явищ важливо їх ретельне вивчення та усвідомлення. За словами М.В. Кравчука: «Формування громадянського суспільства як сукупності вільних людей та їхніх самодіяльних організацій, політичних партій, рухів, асоціацій, покликаних виражати і захищати індивідуальні та групові інтереси громадян, встановлювати й регулювати відповідні відносини з державою. Як основа демократичної політичної системи громадянське суспільство вносить в неї демократичні риси та якості, могутній дух вивільнення особи від державного диктату» [1, с.155].

Стан дослідження. Багато науковців, включаючи О. Головащенко,

С. Костючков, М. Кравчук, Л. Самофалов, Д. Сковронський досліджували громадянське суспільство та становлення правової держави. Незважаючи на те, що вони зробили певний внесок у вивчення цих явищ, сьогодні існує багато проблем, які вимагають творчого осмислення.

Об'єктом дослідження виступають державотворчі процеси в Україні.

Предмет дослідження. Теоретико-правові фактори і чинники взаємозв'язку та взаємовпливу громадянського суспільства та правової держави. Особливості цього процесу.

Метою дослідження є розгляд факторів і чинників взаємодії громадянського суспільства і правової держави як важливих соціальних інститутів, призначених для забезпечення всебічного розвитку людини та громадянина; обґрунтувати ідею про те, що ефективна співпраця між інститутами громадянського суспільства та державною владою є умовою розвитку процесів демократичної консолідації в українському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Інтереси та потреби окремих соціальних груп і суспільства в цілому визначають розвиток громадянського суспільства та правової держави. Цей процес є суспільно-політичним. Зрілість громадянського суспільства залежить від рівня демократичності держави. Правова держава неможлива без розвиненого громадянського суспільства. Держава змінюється якісно, перетворюючись спочатку на ліберальну правову, а згодом на соціальну правову, забезпечуючи вільний розвиток соціальних груп і окремих людей, визнаючи права та свободи людини як важливі та підкоряючи свою діяльність інтересам і потребам суспільства. Ліберальна правова держава формувалася громадянською спільнотою, яка згодом створила сильний поштовх для перетворення її в соціальну правову державу, яка піклується про правовий і соціальний захист своїх громадян. Ця подія демонструє найважливіший елемент сучасної демократії [1, с.126-127].

У зв'язку з вищезазначеним доцільно надати загальну теоретико-правову характеристику взаємодії між державою та громадянським суспільством.

Громадянське суспільство має великий потенціал для взаємодії з суспільством і має прямий зв'язок із сферою соціальної активності держави. У контексті громадянського суспільства соціальна, правова держава розглядається як набір окремих, дещо ієрархічних організацій, які працюють над досягненням інтересів суспільства та наданням людям конкретних послуг. Оскільки це поняття охоплює багато переваг, характерних для громадянського суспільства, соціально-правова держава є державою громадянського суспільства. Три аспекти можна розглянути щодо цих якостей. По-перше, у соціальній, правовій державі люди отримують гідне життя з матеріального забезпечення та соціального захисту. По-друге, їм гарантується особиста свобода. По-третє, у суспільстві підтримується соціальна злагода та мирне вирішення будь-яких соціальних суперечностей [5, с.187-188].

На думку М.В. Кравчука: «Громадянське суспільство – це спільність вільних, рівноправних людей, які проживають на визначеній території, об'єднаних системою суспільних відносин, що служать основою реалізації їхніх загальних і особистих інтересів, забезпечених державою, а правова

держава – це політична організація суспільства, в якій право обмежує і підпорядковує собі державну владу, а основні права особи та її соціальна безпека є змістом свободи, закріпленої у законах, це підґрунтя громадянського суспільства». Держава, як орган, який досягає консенсусу, захищає права людини, дає можливість реалізувати протилежні інтереси в громадянському суспільстві. «Саме розвинене громадянське суспільство надає можливість створити правову державу» [3, с.66].

Багато цілей і завдань демонструють єдність громадянського суспільства та держави. І створення правової держави, і створення громадянського суспільства спрямовані на створення соціальних інститутів, які захищають права та інтереси людини. Оскільки це є єдністю, основні суспільно-політичні, економічні та соціальні структури організовані та працюють відповідно до Конституції України. З точки зору взаємодії громадянського суспільства та держави існує три різні підходи. Перший - держава та громадянське суспільство є взаємопов'язаними соціальними системами. Другий - держава та громадянське суспільство є двома різними типами соціальної системи. Держава є основною соціальною системою, яка контролює громадянське суспільство. Третій - держава та громадянське суспільство є різними системами, держава виконує службову роль, адже провідною є громадянське суспільство. Третя модель, на мою думку, є найбільш конструктивною, оскільки вона забезпечує виконання стратегічного завдання громадянського суспільства.

Незважаючи на велику кількість індивідів і об'єднань, громадянське суспільство має різноманітні інтереси та способи представлення та реалізації. Правова держава є «становим хребтом» і частиною інституційного дизайну суспільства, де реалізуються важливі інтереси та бажання більшості громадян. Громадські об'єднання, які є основою громадянського суспільства, можуть витратити свою енергію на розбіжності, постійні суперечки та конфлікти, якщо немає правової держави. Нарешті, демократична політична система є втіленням розглянутих соціальних і політико-правових явищ. Такий режим складається з цивілізованих методів здійснення державної влади, які надають людям певну кількість свободи та дозволяють їм активно брати участь у політичній, економічній, соціально-культурній та інших сферах життя суспільства [2, с.277-278].

У 1991 році Україна отримала незалежність. Це був перший крок до побудови громадянського суспільства та правової держави. Крім того, українці продемонстрували політичну зрілість і прагнення до демократичних змін наприкінці 80-х — на початку 90-х років ХХ століття.

На момент розпаду СРСР наша держава мала значний економічний потенціал, що могло закласти основи для розвитку громадянського суспільства. З іншого боку, оскільки більшість людей була зацікавлена в отриманні державних посад і розподілі народної власності, політична і державна еліта не змогла спонукати суспільство до значних змін. Сьогоднішня ситуація в Україні після 32 років незалежності свідчить про поширення корупції, спад економіки та енергетики, різке падіння внутрішнього валового продукту, значне скорочення доходів громадян тощо. На розвиток громадянського суспільства в Україні впливають внутрішні політичні події, такі як Помаранчева революція, Революція гідності та

волонтерський рух, пов'язаний із військовими діями на Сході. Але політична еліта не готова до цього, оскільки демонструє конфлікти та низьку політичну, правову та культурну свідомість [4, с.191].

Висновки. Коли розглядається зв'язок між громадянським суспільством і правовою державою, видно, що цей зв'язок є природнім. Політично-правові характеристики, які об'єднують громадянське суспільство та правову державу, схожі. Правова держава забезпечує життєздатність громадянського суспільства та захищає його інтереси. Тим часом громадянське суспільство є ключовим фактором, який визначає, наскільки добре працює правова держава. Таким чином, очевидно, що правова держава та громадянське суспільство пов'язані один з одним, і те, як вони взаємодіють, є основою успішного розвитку як держави, так і суспільства. Але оскільки розбудова правової держави відбувається в Україні занадто повільно, то національна спільнота правників прагне поліпшити цей процес через впровадження принципу верховенства права.

Список використаних джерел

1. Головащенко О. Громадянське суспільство як основа у становленні правової держави. Вісник Академії правових наук України. - Х. : Право, 2008. - № 3 (54). С. 126-128.
2. Костючков С. Взаємодія громадянського суспільства та держави: партнерство в ім'я демократії. *Розвиток взаємодії держави і громадянського суспільства в контексті впровадження європейських принципів належного врядування* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. Київ: НІСД, 2013. С.276-281.
3. Кравчук М. В. Теорія держави і права (опорні конспекти): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-є вид., змін. і доп. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 524 с.
4. Самофалов Л. П., Самофалов О. Л., Шевченко Д. М. Правова держава як фактор розвитку громадянського суспільства. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. № 2 (12). Київ. 2016. С.189-196.
5. Сковронський Д. Взаємовплив та взаємозв'язок громадянського суспільства і держави як єдиної цілісності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2017. С. 185-192.

Красовська А.

студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент, доцент кафедри
теорії права та конституціоналізму ЗУНУ

Подковенко Т.О.

ОСНОВОПОЛОЖНІ ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Актуальність дослідження. Правовий порядок, сформований Європейським Союзом, стає невід'ємною частиною політичної та соціальної реальності для багатьох держав. Щороку договори ЄС виступають джерелом тисячі рішень, які мають вирішальний вплив на функціонування держав-членів